

פרשת "ויקרא"

מאת אברהם ארביב

כשהתנדבתי לתת דרשה לפרשה הזו, חשבתי שיהיה לי פחות או יותר קשה כמו עם כל פרשה אחרת. ידעתי שעל כל פרשה ניתן למצוא תמיד הרבה מה לומר. אבל אחרי שקראתי במהירות את הפרשה הבנתי ש"אכלתי אותה" ושיש לי בעיה. מכל פרשות התורה, פרשת ויקרא (ופרשת תרומה שמתארת את בניית המשכן) נראית לכאורה כפרשה שיותר קשה לדבר עליה. היא עוסקת בנושא פולחן הקורבנות: בסוגי הקורבנות, בתפקידם של הכוהנים במעשה הפולחן ובקשר שבין הקורבנות לבין האשמה, החטא והכפרה. בפרטי פרטים, תוך חיטוט לעתים בלתי מפוענח בקרביים של בעלי החיים, מנחים אותנו הפסוקים איך לבצע את עבודת הקורבנות.

ואנחנו שואלים: מה העבודה הזאת? אנחנו חשים תחושה של חוסר רלוונטיות. היהודי המודרני איננו רגיל לשים בפסגת שאיפותיו הרוחניות שחיטת קורבנות, ופעמים רבות הוא חש שלא דווקא פעולה חומרית זו היא שצריכה לבטא את הקשר העליון של האדם עם בוראו, והוא מעדיף פעולות הנחשבות ל"רוחניות" יותר לדעתו, כתפילה, לימוד ומחשבה.

בטרם ננסה ללמוד משהו מהפרשה עצמה, אני מבקש להתייחס קודם בקצרה לנושא של קורבנות בעלי חיים. לפני שאנחנו שופטים את אבותינו לחומרה, ועל-פי אמות המידה שלנו, יש לזכור מה היה העולם לפני יותר מ-3,500 שנים. רק היהודים היו אז מונותאיסטים. כל התרבויות האחרות עבדו אלילים רבים, אשר יוצגו על-ידי פסלים שניתן היה לראות ולגעת בהם. אלילים אלה, על-פי אמונתם, דרשו במקרה הטוב קורבנות בהמה, אך רבים דרשו אף קורבנות אדם. כדי לגמול את היהודים מעבודת אלילים ומקורבנות אדם, נדרשו כנראה קורבנות בעלי חיים מדוקדקים ומפורטים ביותר. יש גם לזכור שבתקופה ההיא של ההתפתחות האנושית בקשת כפרה מחטאים, רצוניים ולא כל שכן בשגגה, לא היה דבר מקובל בכלל. אחרי חורבן הבית השני התפילה, בצורה של שמוכרת לנו כיום, תפסה את מקומה של קורבנות בעלי החיים.

הרמב"ם, ב"מורה נבוכים", כותב שבלתי אפשרי לעבור בבת אחת מקיצוניות אחת לשנייה. המטרה העיקרית היתה לקבוע קיומו של אל אחד, שאיננו פסל מעשה בני אדם, והדבר הזה הושג מבלי לבלבל את האנשים על-ידי ביטול מוחלט של טקסים שאליהם התרגלו. הרמב"ם משווה את הדבר לתכסיס שאלוהים נקט כשהוביל את בני ישראל ארבעים שנה במדבר ולא דרך ארץ פלישתים, כדי לחזק את רוחם ואת כוחם לקראת המאבקים שציפו להם בארץ ישראל. לכן בפרק יז בספר ויקרא כתוב: **ז: וְלֹא-יִזְבְּחוּ עוֹד, אֶת-זִבְחֵיהֶם, לְשָׁעִירִם, אֲשֶׁר הֵם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: אַבֵּל לַרְמַב"ם, וְלָרַבִּים לַפְּנִי וְאַחֲרָיו, בְּרוּר שֶׁהַדָּבָר הַחֲשׂוֹב בְּאַמֶּת אֵינָם הַקּוֹרְבָנוֹת. הַנְּבִיאִים מוֹכִיחִים לַעֲתִים קְרוֹבוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַפִּיכָתָם שֶׁל הַקּוֹרְבָנוֹת לַעֲיָקָר. בְּשִׁמוּאֵל א, פֶּרֶק טו, כְּתוּב: **כב וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל, הַחֲפֹץ לִיהוָה בְּעֵלּוֹת וּזְבָחִים, כְּשָׁמַע, בְּקוֹל יְהוָה: וּבִישְׁעִיהוּ, פֶּרֶק א, כְּתוּב: **יא לְמָה-לִּי רַב-זְבָּחִיכֶם יֹאמֶר יְהוָה, שֶׁבַעֲתֵי עֲלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים; וְנָדַם פְּרִים וְכִבְשִׁים וְעֵתוּדִים, לֹא חֲפָצְתִּי. אַגַּב, מֵהַמְּצוּוֹת הַחֲשׂוֹבוֹת בְּאַמֶּת וּמֵהַנְּעִשָׂה אִם וְכֹאשֶׁר יִיבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי הֵן בֵּין נְקוּדוֹת הַמַּחְלֻקֹּת הַחֲשׂוֹבוֹת בֵּין זֵרָמִים שׁוֹנִים בִּיהוּדוֹת.******

אני מבקש להתעכב בעוד שתי נקודות בפרשה שלנו.

בפרק ה כתוב: **כ וַיִּדְבֹר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. **כא נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא, וּמַעַלָּה מֵעַל בִּיהוָה; וְכַחשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן, אוּ-בִתְשׁוּמַת יָד אוּ בְגִזְל, אוּ, עָשָׂק אֶת-עַמִּיתוֹ. לַכֹּאֲרֵה אֵלֶּה חֲטָאִים בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ, אַבֵּל הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת" מַעַלָּה מֵעַל בִּיהוָה. "זֹאת כִּדִּי לְלַמֵּד אוֹתָנוּ שֶׁהַתְּנַהֲגוֹת מוֹסְרִית דְּרוּשָׁה מֵאַתָּנוּ גַם כְּשֶׁאֵף אֶחָד לֹא רוֹאֵה, גַם כְּשֶׁאֵפְשֶׁר לְחַמּוֹק מֵהַעוֹנֵשׁ שֶׁל הַחֹק. כְּשֶׁאָדָם פּוֹעֵל בְּסֵתֶר כִּדִּי לְגַנוֹב אוּ לַעֲשׂוֹק, לְפִי הַתְּלַמּוּד (בְּבֹא קִמָּא) הוּא אֵשׁ פְּעֵמִיִּים, כִּי הוּא מֵתְנַהֵג כְּאִילוֹ אֱלֹהִים לֹא רוֹאֵה אוֹתוֹ.****

לבסוף, הפרשה שלנו מלמדת אותנו שעלינו לקחת אחריות גם על חטאים ונזק שעשינו בשגגה, כלומר שלא בכוונה. זה היה נכון לפני 3,500 שנים, וזה נכון עוד יותר כיום. אנחנו חיים בתקופה שבה אנשים לוקחים פחות ופחות אחריות על מעשיהם, ופרשת ויקרא מזכירה לנו שאלוהים מצפה מאתנו ליותר. אחד

מיסודות המשפט המודרני הוא שאי ידיעת החוק אינה מהווה הגנה ואינה פוטרת מאחריות ומעונש. כך היה ביהדות מאז היווסדה. הבה נזכור זאת, ואולי קורבנות של בעלי חיים ייראו לנו פחות אכזריים, לאור העובדה שהתחילו תקופה חדשה של מוסר בהיסטוריה האנושית.

שבת שלום.